

Cortazar și poveștile imaginare

Julio Cortázar s-a născut la 26 august 1914, la Ixelles, o comună din Bruxelles, Belgia. Potrivit biografului Miguel Herráez, părinții săi, Julio José Cortázar și María Herminia Descotte, erau cetățeni argentinieni, iar tatăl său era atașat serviciului diplomatic argentinian din Belgia.

La momentul nașterii lui Cortázar, Belgia era ocupată de trupele germane ale Kaiserului Wilhelm al II-lea. Cortázar și familia sa s-au mutat la Zürich, unde părinții Mariei Herminia, Victoria Gabel și Louis Descotte (cetățean francez), îi așteptau pe teritoriul neutru. Grupul familial a petrecut următorii doi ani în Elveția, mai întâi la Zürich, apoi la Geneva, înainte de a se muta pentru o scurtă perioadă la Barcelona. Familia Cortázar s-a stabilit în afara orașului Buenos Aires până la sfârșitul anului 1919.

Tatăl lui Cortázar a plecat când Julio avea șase ani, iar familia nu a mai avut niciun contact cu el. Cortázar și-a petrecut cea mai mare parte a copilăriei în Banfield, o suburbie la sud de Buenos Aires, cu mama și sora sa mai mică. Casa din Banfield, cu curtea din spate, a fost o sursă de inspirație pentru unele dintre povestirile sale. În ciuda acestui fapt, într-o scrisoare adresată

Gracielei M. de Solá la 4 decembrie 1963, el a descris această perioadă a vieții sale ca fiind "plină de servitute, de sensibilitate excesivă, de tristețe teribilă și frecventă".

A fost un copil bolnăvicios și și-a petrecut o mare parte din copilărie în pat citind. Mama sa, care vorbea mai multe limbi și era ea însăși o mare cititoare, i-a făcut cunoștință fiului său cu operele lui Jules Verne, pe care Cortázar l-a admirat pentru tot restul vieții. În revista *Plural* (nr. 44, Mexico City, mai 1975) a scris: "Mi-am petrecut copilăria într-o ceață plină de spiriduși și elfi, cu un simț al spațiului și al timpului diferit de cel al tuturor celorlalți".

La vârsta de 18 ani, Cortázar a obținut calificarea de profesor de școală primară. Ulterior, va urma studii superioare de filozofie și limbi străine la Facultatea de Filozofie și Litere a Universității din Buenos Aires, dar a părăsit-o din motive financiare fără a obține o diplomă. După biografului Montes-Bradley, Cortázar a predat în cel puțin două licee din provincia Buenos Aires, unul în orașul Chivilcoy, celălalt în Bolívar. În 1938, folosind pseudonimul Julio Denis, a autopublicat un volum de sonete, *Presencia*, pe care ulterior l-a repudiat, spunând într-un interviu acordat în 1977 pentru televiziunea spaniolă că publicarea acestuia a fost singura sa transgresiune la principiul de a nu publica nicio carte până când nu era convins că ceea ce era scris în ele era ceea ce voia să spună. În 1944, a devenit profesor de literatură franceză la Universitatea Națională din Cuyo din Mendoza, dar din cauza presiunilor politice din partea peroniștilor, a demisionat din funcție în iunie 1946. Ulterior, a lucrat ca traducător și ca director al Cămara Argentina del Libro, o organizație comercială. În 1949 a publicat o piesă de teatru, *Los Reyes (Regii)*, bazată pe mitul lui Tezeu și al Minotaurului. În 1980, Cortázar

a ținut opt prelegeri la Universitatea din California, Berkeley

În 1951, Cortázar a emigrat în Franța, unde a trăit și a lucrat pentru tot restul vieții, deși a călătorit mult. Începând din 1952, a lucrat intermitent pentru UNESCO ca traducător. A scris majoritatea operelor sale majore la Paris sau la Saignon, în sudul Franței, unde a avut și o casă. În ultimii ani, s-a implicat activ în lupta împotriva încălcării drepturilor omului în America Latină și a fost un susținător al revoluției sandiniste din Nicaragua, precum și al revoluției cubaneze a lui Fidel Castro și al guvernului socialist al lui Salvador Allende din Chile.

Cortázar a avut trei relații romantice de lungă durată cu femei. Prima a fost cu Aurora Bernárdez, o traducătoare argentiniană, cu care s-a căsătorit în 1953. În 1981 s-a căsătorit cu scriitoarea canadiană Carol Dunlop. După moartea lui Dunlop, în 1982, Aurora Bernárdez l-a însoțit pe Cortázar în timpul ultimei sale boli și, în conformitate cu dorința sa de lungă durată, a moștenit drepturile asupra tuturor operelor sale.

Moartea

Cortázar a murit la Paris în 1984 și este înmormântat în cimetière du Montparnasse. Cauza morții sale a fost declarată a fi leucemia, deși unele surse afirmă că a murit de SIDA ca urmare a unei transfuzii de sânge primite.

Cortázar a scris numeroase povestiri scurte, adunate în volume precum *Bestiario* (1951), *Final del juego* (1956) și *Las armas secretas* (1959). În 1967, traducerile în limba engleză realizate de Paul Blackburn din povestiri selectate din aceste volume au fost publicate de Pantheon Books sub titlul *End of the Game and Other Stories* (Sfârșitul jocului și alte povestiri); mai târziu, volumul a fost

redenumit *Blow-up and Other Stories*. Cortázar a publicat patru romane în timpul vieții sale: *Los premios* (Câștigătorii, 1960), *Hopscotch* (Rayuela, 1963), *62: O trusă de machete* (62 Modelo para Armar, 1968) și *Libro de Manuel* (Manual pentru Manuel, 1973). Cu excepția romanului *Los premios*, care a fost tradus de Elaine Kerrigan, aceste romane au fost traduse în limba engleză de Gregory Rabassa. Alte două romane, *El examen* și *Divertimento*, deși scrise înainte de 1960, au apărut doar postum.

Structura deschisă a romanului *Hopscotch*, care invită cititorul să aleagă între un mod de lectură liniar și unul neliniar, a fost lăudată de alți scriitori latino-americani, printre care José Lezama Lima, Giannina Braschi, Carlos Fuentes, Gabriel García Márquez și Mario Vargas Llosa. [Folosirea monologului interior și a fluxului conștiinței de către Cortázar îi datorează mult lui James Joyce și altor moderniști, dar principalele sale influențe au fost suprarealismul, Nouveau roman france și estetica improvizatorică a jazzului. Acest ultim interes se reflectă în remarcabila povestire "El perseguidor", pe care Cortázar a inspirat-o din viața saxofonistului de bebop Charlie Parker. AG

Povești cu Cronopii și Glorii

Personaje imaginare cronopii și gloriile nu sunt ființe tragice, ci cel mult tragi-comice. Despre cronopi, de pildă, știm doar atât: că sunt obiecte *verzi, zbârlite, umede și foarte nefericite*. Deși nu prea au o formă definită, putem destul de ușor să le facem cronopilor și gloriilor (atenție, „glorii” este un substantiv masculin în povestiri) un portret, ca să zicem așa, psihologic. Glorii sunt prevăzători, ordonați și serioși, deși

nu atât de serioși încât să nu își permită să danseze, pe când cronopii sunt sensibili, triști și mereu urmăriți de ghinion: *„când cronopii merg în călătorie, toate hotelurile sunt pline, trenurile au plecat, plouă cu găleata și taxiurile nu vor să-i ducă sau costă foarte mult. Cronopii nu-și pierd curajul pentru că sunt foarte convinși că așa li se întâmplă tuturor, și când se duc la culcare își spun unii altora: Frumos oraș, foarte frumos oraș.”*

Bogați, glorii par să fie clasa conducătoare în lumea lui Cortazar, cronopii fiind supușii, sau mai degrabă nesupușii, căci, încludați de exemplu pe proprietarii glorioși ai unei firme de furtunuri colorate, cronopii-angajați le taie în bucăți și le împrăștie prin oraș, dându-le pe cele albastre fetițelor, împodobind cu cele galbene statuile și întinzând cu cele verzi capcane speranțelor, a treia categorie socială din țara fictivă, inferioară gloriilor și cronopilor. Aceștia din urmă, după cum ziceam, poartă mereu în ei ceva subversiv. Când un cronopiu ajunge Director General al Radiofuziunii, el cere ca toate programele, reclamele și cântecele să fie în limba... română. Da, ați citit bine, română, pe care, evident, glorii nu o înțeleg deloc. Iar în altă povestire, un cronopiu, apăsând prea tare pe tubul de pastă de dinți, reușește să umple pălăriile și hainele gloriilor din cartier cu pastă trandafirie, stârnind indignarea acestora și propria sa bună dispoziție.

Cronopii, după cum sugerează poate și numele lor (o veni oare de la „chronos“?), sunt și mari devoratori de timp. Spre

deosebire de glorii conștiincioși, care nu uită niciodată să-și întoarcă ceasurile cu pendulă, cronopii își fac din ceas o uriașă anghinare, căreia îi rup frunzele pe măsură ce trec orele și pe care o mănâncă cu oțet, sare, ulei și nepăsare. Iar dacă glorii dansează un dans triumfal, numit „bucuria gloriilor”, cronopii nătăfleți cântă:

„Când își cântă cântecele preferate, cronopii sunt atât de entuziasmați încât adesea se lasă călcați de camioane și bicicliști, cad pe fereastră sau pierd tot ce au prin buzunare, până și socoteala zilelor.”

Nu e deloc greu să identifici în aceste caractere uneori amuzante, alteori întristătoare, tipologii umane dintre cele mai des întâlnite, pe care Cortazar le transpune, modificate, întoarse pe dos, caricaturizate, în povestirile sale. Dintre toate istoriile cu cronopi și glorii, ne-au rămas în minte două fragmente: unul este despre păstrarea amintirilor, celălalt despre terapii naturiste. Dacă glorii țin neapărat să își imobilizeze și eticheteze amintirile, cronopii le dau drumul de-a valma prin casă, unde acestea cad pe scări și se aleargă gălăgioase:

„Glorii, ca să-și păstreze amintirile, procedează la îmbălsămarea lor în felul următor: după ce fixează amintirea până în cele mai mici amănunte, o înfășoară din cap până în picioare într-un cearșaf negru și o reazemă vertical de peretele din hol, cu o etichetă pe care scrie „Excursie în Quilemes” sau: „Frank Sinatra”. În schimb, cronopii, fiind dezordonate și călduțe, își

lasă amintirile vraise prin casă, printre strigăte vesele, iar ei umblă printre ele și când trece câte una în fugă o mângâie cu blândețe și-i spun: „Nu cumva să ți se întâmple ceva” sau chiar: „Ai grijă la trepte”. Din cauza asta casele gloriilor sunt ordonate și liniștite, iar în casele cronopilor e o adevărată harababură, iar ușile se trântesc mereu. Vecinii se plâng întotdeauna de cronopi, iar gloriile dau din cap cu înțelegere și se duc să vadă dacă etichetele sunt toate la locul lor.”

Cât despre terapiile naturiste, Cortazar demonstrează strălucit cercul lor vicios:

„Un cronopiu devine medic și deschide un cabinet pe strada Santiago del Estero. Curând vine un bolnav și-i povestește cum îl doare pe el și colo și dincolo, iar noaptea nu doarme și ziua nu mănâncă.”

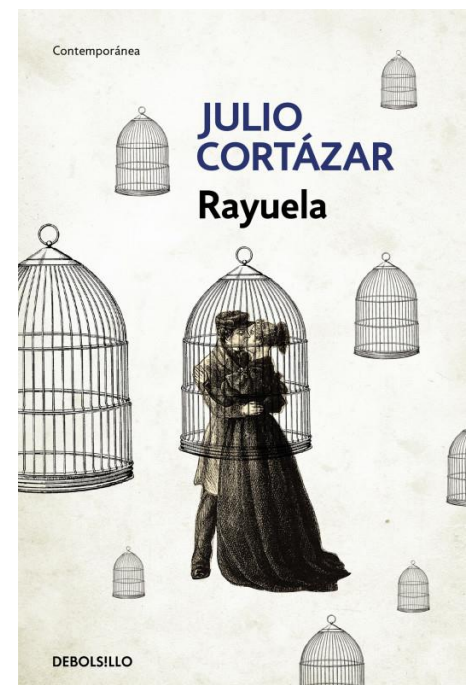
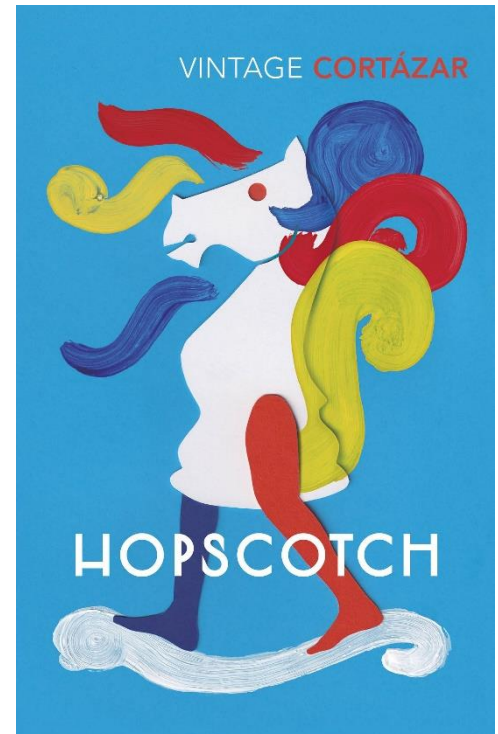
– Cumpără-ți un buchet mare de trandafiri, spune cronopiu.

Bolnavul pleacă uimit, dar cumpără buchetul și se vindecă pe loc. Plin de recunoștință vine la cronopiu, îi plătește și-i dăruiește, delicată mărturie, un frumos buchet de trandafiri. Nici n-a plecat bine și cronopiu cade bolnav, îl doare peste tot, iar noaptea nu doarme și ziua nu mănâncă.”

La final, zic și eu ca senior Cortazar, schimbând câteva cuvinte: gândește-te bine, când ți se dăruiește o povestire, ți se dăruiește de fapt un mic infern cu cronopi și glorii, un buchet de trandafiri sau o temniță de apă. Ți se dăruiește – iar scriitorul are habar, asta e groaznic, că are

habar, un nou fragment fragil și precar din tine însuși.

de Andreea Apostu

Editura SAGA & Jurnalul Israelian, sunt dedicate promovării artelor și a culturii în spațiul de limbă română. Publicăm zilnic jurnalistică, recenzii, analize, invitații la evenimente culturale actuale. Reportaje la zi.

Traducem din trei limbi și tipărim cărți în Ro, la Amazon.com și Israel.

Vizitați <https://www.jurnal-israelian.com>

